

Yhdessä vahvemmat

kaupungit ja valtio kestävää
tulevaisuutta luomassa

Sisällys

A. Esipuhe.....	3
B. Visio	4
C. Missio	5
D. Kumppanuus	6
E. Toimintaympäristö	7
F. Strategian painopisteet.....	9
G. Strategian toimeenpano	14

A. Esipuhe

Kaupungistuminen on maailmanlaajuinen ilmiö, jonka eteneminen näyttää Suomessakin tuoreimpien väestöennusteiden valossa jatkuvan. Kaupungistumisen edetessä kaupunkien merkitys asuin- ja elinympäristöinä, yritystoiminnan alustoina, kuntakentän suunnannäyttäjinä, kansantalouden vetureina ja kansainvälisinä toimijoina voimistuu.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan kuuluu kansallisen kaupunkistrategian laatiminen. Kansallinen kaupunkistrategia 2020–2030 on kumppanuuden strategia kaupunkien ja valtion välillä. Se luo yhteisen tahtotilan ja osoittaa suunnan kumppanuudessa tapahtuvalle käytännön tekemiselle ja sille, kuinka vahvistetaan kaupunkien edellytyksiä tarjota asukkaille ja yhteisöille paras mahdollinen elin- ja toimintaympäristö. Strategia terävöittää kansallista kaupunkipolitiikkaa ja vastaa kaupungistumisen mahdollisuuksiin ja haasteisiin [YK:n kaupunki-kehitysohjelman](#) laaja-alaiset tavoitteet huomioon ottaen.

Strategian laadinta aloitettiin kaupunkien ja valtion välisenä yhteistyötöyönä loppuvuodesta 2019. Pian kävi ilmi, että strategia-prosessiin ja strategian lähtökohtiin vaikuttaisi ennakoimaton

muutostekijä, Covid-19-pandemia, jonka seuraukset ihmisten terveyteen, yritystoimintaan ja talouteen näkyivät vahvimmin juuri kaupungeissa. Kaupunkien ja valtion yhteisenä kantana strategian laadinnassa on ollut, ettemme anna pandemialle liikaa sijaa pohtiessamme seuraavan kymmenen vuoden päähän ulottuvia painopisteitä, mutta pandemian vaikutukset huomioidaan esimerkiksi toimintaympäristön kuvauksessa ja strategian toimenpiteiden suuntaamisessa.

Kansallinen kaupunkistrategia on valtioneuvoston ja kaupunkien yhteinen näkemys sosiaalisesti kestävien, ilmastoviisaiden ja elinvoimaisten kaupunkien merkityksestä. Strategian ovat kirjoittaneet kaupungit ja valtio yhdessä. Kaupunkistrategiassa kaupunki nähdään yhteisönä, jonka jäseniä ovat paitsi kaupungin hallinto ja konserni, sen asukkaat, yritykset ja muut alueen toimijat. Prosessiin on osallistunut kaikkiaan 36 kaupungin ja kahdeksan ministeriön edustajia ja se on itsessään esimerkki kumppanuudessa toimimisesta. Strategiaprosessi on vahvistanut osapuolten näkemystä siitä, että kaupunkeja koskevia, yhteisesti ratkaistavia asioita on valmisteltava kumppanuudessa kaupunkien ja valtion kesken.

B. Visio

Yhdessä vahvemmat

– kaupungit ja valtio kestävää tulevaisuutta luomassa

C. Missio

Kaupungit ja valtio ovat yhdessä:

**Ilmastoviisaan
kestävän kehityksen
edelläkävijöitä meillä
ja maailmalla.**

**Vauhdittamassa
koko maan hyvinvointia,
osaamista ja uutta
kasvua muuttuvassa
maailmassa.**

**Tunnistamassa
kaupunkien erilaiset
roolit ja haasteet
sekä vahvistamassa
kumppanuutta.**

D. Kumppanuus

Yhteistyö kaupunkien ja valtion välillä on lisääntynyt, mutta sitä on edelleen tarpeen syventää ja laajentaa uusiin sisältöihin. Kumppanuus on vahvistuva toimintatapa kaupunkien ja valtion välillä, ja parhaimmillaan se toteutuu eri kokoisten kaupunkien ja kaupunkiseutujen kanssa yhteistyössä -tavoitteiden asettamisesta toimeenpanoon saakka.

Kaupunkikentän yhteisen tilannekuvan ylläpito mahdollistaa oikea-aikaisen reagoinnin ja tarvittavat toimenpiteet. Toimiva kumppanuus hyödyttää sekä valtiota että kaupungeja, ja edellyttää molemmilta vastavuoroisuutta ja avoimuutta.

Yhdessä kehitettävät uudet toimintamallit vähentävät päällekkäistä työtä ja lisäävät julkisen hallinnon tuottavuutta. Kumppanuus on myös lisääntyvää vuorovaikutusta ja suoraa vuoropuhelua. Kumppanuutta on täydennettävä ja sen muotoja määritettävä.

Tunnistamme sen toimintana, johon kuuluu paitsi yhteinen tekeminen myös työnjako sekä vapaus etsiä erilaisia keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi. Kumppanuuden rinnalla tulee askeleittain vahvistaa kaupunkien institutionaalista asemaa keskeisinä yhteiskunnan toimijoina.

E. Toimintaympäristö

Suomen kaupungit erilaistuvat ja monimuotoistuvat - osa kaupungeista kansainvälistyy voimakkaasti. Kaupunkien erityishaasteiden ratkaiseminen ja edelläkävijyyden hyödyntäminen ovat merkittäviä kysymyksiä koko Suomen menestymisen kannalta. Yhteisenä intressinä on tehdä kaupunkipolitiikkaa valtion ja kaupunkien väliseen tasavertaiseen kumppanuuteen perustuen. Kaupunkien erilaisuus on paitsi kokoon, myös alueeseen ja toiminnallisuuteen perustuvaa, kuten määritelmät metropolialue, kasvavat kaupunkiseudut, yli 100 000 asukkaan suuret kaupungit ja yliopistokaupungit, keskisuuret maakuntakeskukset ja seutukaupungit kuvastavat. Yhteisen kaupunkistrategian lisäksi erilaisille kaupungeille on omia kaupunkipolitiikan kokonaisuuksiaan, kuten metropolipolitiikka ja seutukaupunkiohjelma.

Kaupungeilla on keskeinen vastuu vähentää alueellisia ja väestöryhmien välisiä koulutus-, työllisyys- ja hyvinvointieroja. Sosiaalisen kestävyuden voimistaminen vaatii kaupungeilta ja valtiolta yhteistä tietopohjaa asukkaiden hyvinvointitiedon integroimiseksi päätöksentekoon, ja toimenpiteiden suuntaamiseen ja niiden vaikuttavuuden seurantaan. Lisäksi se edellyttää yhteiskunnallisen osallisuuden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamista. Kaupungeissa on suuri tarve palveluille ja toimenpiteille, jotka huomioivat eri väestöryhmien ja eri elämäntilanteissa olevien ihmisten tarpeet.

Covid-19-pandemia vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin, terveyteen, turvallisuuteen, sivistykseen, osaamiseen ja työllisyyteen. Ylisukupolvisten vaikutusten minimoimiseksi on kaupunkistrategian toimenpiteitä kohdennettava myös nuoriin ikäluokkiin.

Kaupungit ovat osaamisen, tutkimuksen, kehittämisen ja yritystoiminnan alustoja. Osaamistason nosto, vetovoimaiset työmarkkinat sekä laadukas tutkimus mahdollistavat kaupunkien ja samalla koko Suomen kilpailukyvyn. Julkisen talouden kestävyysvaje ja Covid-19-pandemian aiheuttama julkisten resurssien niukkeneminen entisestään haastavat kaupunkien elinvoiman kehittämisen ja hyvinvointiin tähtäävien palvelujen laadukkaan tuottamisen. Käynnissä olevat muutokset, kuten tekoälyn ja robotiikan hyödyntäminen sekä osallistumisen vahvistaminen, tuovat suuria muutoksia ja mahdollisuuksia palvelutarjontaan. Uuden liiketoiminnan edistämiseksi on hyödynnettävä myös luovan osaamisen ja kulttuuriperinnön tuomia mahdollisuuksia eri toimialojen välillä.

Kaupunkien rooli ja asema osana kaupunkiseutua, kansainvälinen vaikuttavuus sekä rooli maan sisäisissä kaupunkiverkostoissa kytkeytyvät kaikki saavutettavuuteen. Suomi on vientiriippuvainen talous, mistä johtuen valtion, kaupunkien ja yritysten on toimittava yhdessä kaupunkien saavutettavuuden parantamiseksi ja kilpailukykyisen tavaralogistiikan kehittämiseksi.

Ilmastonmuutos on ihmiskunnan suurin uhka. Ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutuminen ovat Suomelle kuitenkin myös mahdollisuus luoda elinvoimaa, kestävää kasvua, työllisyyttä ja hyvinvointia. Suomen tavoitteena on nousta maailman ensimmäiseksi hiilineutraaliksi hyvinvointiyhteiskunnaksi vuoteen 2035 mennessä. Siirtymän hiilineutraaliin yhteiskuntaan tulee tapahtua sosiaalisesti, taloudellisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisella ja kestäväällä tavalla.

Kaupunkien ja valtion yhteistyöllä on merkittävä rooli ilmastotyön onnistumisessa. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää yhdensuuntaisia päätöksiä yhdessä valitulla polulla. Kaupungit toimivat alustoina ilmatoratkaisuissa tarvittavalle osaamiselle ja tutkimukselle. Ilmastonmuutoksen vaikutusten torjuminen ja välttämättömiin vaikutuksiin varautuminen ovat osa kansallisen palautumiskyvyn, resilienssin kasvattamista. Samanaikaisesti ilmastonmuutosta hillitsevät toimenpiteet voivat edesauttaa terveellisen kaupunkiympäristön rakentumista.

Kaupungit ovat tehneet merkittäviä ilmatoratkaisuja, mutta erityisesti siirtyminen kestävään liikkumiseen ja energiantuotantoon vaativat vielä lisäpanostuksia. Ilmastonmuutoksen hillintäkeinojen onnistumiseksi kaupunkien ja valtion on yhdessä pystyttävä kohdentamaan resurssit oikein. Hiilineutraaliutta tavoittelevien kaupunkien on huolehdittava myös hiilinieluista sekä viihtyisistä, monimuotoisista ja luontoekosysteemeiltään hyvinvoivista ympäristöistä. Luonnon, erityisesti lähiluonnon, merkitys on entisestään korostunut. Hyvä suunnittelu on keskeisessä roolissa, kun huolehditaan kaupunkien ekologisesta ja sosiaalisesta kestävydestä.

F. Strategian painopisteet

**Hyvinvointia
jokaiselle**

**Toimivat
yhteydet**

**Elinvoimainen
kaupunki**

**Ilmastoviisas
kaupunki**

Kaupungit toimivat luontevasti osaamisen ja tutkimuksen sekä innovaatio- ja yritystoiminnan alustoina

Palvelujen tuottamisen tavat ja yhteistyörakenteet tukevat osaamista ja työllisyyttä

Elinvoimainen kaupunki

Kaupungeissa konkretisoituu yrityselämän, tutkimustoiminnan sekä julkisen sektorin välinen yhteistyö. Kaupungit toimivat luontevasti osaamisen ja innovaatiotoiminnan sekä yritystoiminnan kehittämisen alustoina. Globalisoituneessa ja Covid-19-pandemian jälkeisessä maailmassa korostuvat uudet kilpailuasetelmat, joissa kehittyneestä digitalisaatiosta ja paikallisista valmistus- ja tuotantoverkostoista on hyötyä. Kestävän kasvun luomisessa apuna ovat vihreään elvytykseen painottuvat satsaukset, kuten EU:n elpymispaketti.

Kaupungit ja valtio yhdessä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten sekä elinkeinoelämän kanssa luovat edellytyksiä maailmanluokan osaamiskeskittymille ja innovaatioympäristöille. Nämä ankkuroivat yrityksiä Suomeen ja houkuttelevat myös kansainvälisiä osaajia sekä investointeja. Kaupungit ja valtio mahdollistavat osaltaan moninaistuvien työurien osaamistarpeisiin vastaamisen niin työntekijän kuin työnantajan näkökulmasta yhdessä toisen asteen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa. Pitkäjänteisellä kyvykkyyksien kehittämällä

sekä osaamisperustan uusintamisella tuemme korkeatasoista TKI-toimintaa ja rakennamme kaupungeille vahvan pohjan selviytyä niin kansallisista kuin globaaleista muutoksista. Sivistys, osaaminen ja luova toiminta vahvistavat elinvoimaisten kaupunkien palautumis- ja uudistumiskykyä.

Vihreän siirtymän konkretisoimiseksi tuemme kaupungeissa uudet teknologiat ja kestävät ratkaisut yhdistäviä innovaatioita, jotka lisäävät kaupungin vetovoimaa ja toimivuutta. Julkisten resurssien tehokas hyödyntäminen ja digitaalisten välineiden laajamittainen käyttöönotto synnyttävät uusia rakenteellisia palveluinnovaatioita. Digitaalisuuden, datan sekä tekoälyn hyödyntäminen voivat avata tähän kustannustehokkaita mahdollisuuksia, mutta vaativat myös investointeja. Otamme yritykset ja asukkaat mukaan julkisten palveluiden tuotannon ja -rakenteiden suunnitteluun ja innovointiin sekä edistämme kestäviä julkisia hankintoja. Luovan talouden innovaatiot ja luovan osaamisen hyödyntäminen eri toimialoilla vahvistavat uutta liiketoimintaa ja arvonlisäystä.

Hyvinvoinnin edellytykset siirtyvät ja paranevat sukupolvelta toiselle

Peruspalvelut muotoillaan kaupunkilaisten hyvinvointi edellä

Hyvinvointia jokaiselle

Kaupungit ja valtio joutuvat kohtaamaan yhdessä niin sosiaalisen, väestöryhmien välisen kuin eri alueiden välisen eriarvoistumisen ja siitä kumpuavan polarisaation. Hyvällä suunnittelulla voidaan lisätä osallisuutta, vähentää eriarvoistumista ja tukea yhdenvertaisuutta. Kaupungit ja valtio turvaavat hyvinvointia tuottavat peruspalvelut sekä niiden laadun ja vaikuttavuuden luomalla ajanmukaiset palvelut osallistavasti ja ihmislähtöisesti. Samalla vahvistetaan sosiaalista kestävyttä ja arjen turvallisuutta. Päätöksenteossa ja toimenpiteissä tuetaan monimuotoisuutta, yhteisöllisyyttä ja yhtenäisyyttä.

Asukasosallistuminen, asukastoiminta ja yhdessä tekeminen vahvistavat paikallista identiteettiä ja yhteenkuulumisen tunnetta. Vahvistamme välittämisen kulttuuria sekä osallisuuden eri muotoja yhteistyössä järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Edistämme nuorille ja muille väestöryhmille suunnattuja monipuolisia ja vaikuttavia osallistumismahdollisuuksia sekä suoran ja käyttäjälähtöisen demokratian keinoja.

Vastaiskuna työllisyyden ja toimeentulon heikkenemiselle kaupungit ja valtio tuottavat yhteistyössä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa eri väestöryhmille toiminta- ja työkykyä tukevia sekä hyvinvointia ja osallisuutta edistäviä palveluita ja toimintamahdollisuuksia. Rakennamme toimivia palveluketjuja sekä monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ja -olosuhteita. Sivistys, osaaminen ja luova toiminta lisäävät hyvinvointia ja kestävä kehityksen edellytyksiä. Tuemme ja hyödynnämme kaupunkien kulttuuriorganisaatioita, -palveluita ja -osaamista strategisina hyvinvointi- ja elinvoimatekijöinä.

Toimivat kaupunkiympäristöt tukevat kestäviä elintapoja ja mielen hyvinvointia. Varmistamme, että kaupungin eri alueet ovat viihtyisiä, terveellisiä ja turvallisia sekä saavutettavia. Huomioimme väestön monikulttuuristumisesta kumpuavat erilaiset tarpeet ja varaamme tilaa kohtaamiselle ja omaehtoiselle toiminnalle. Kaupungit ja valtio yhdessä edistävät asumisen kohtuuhintaisuutta ja asumismahdollisuuksien monipuolistumista monipaikka-asuminen mukaan lukien.

Ihmiset ja tavarat liikkuvat sujuvasti ja kestävästi

Täysimittainen digi- ja dataloikka onnistuu toimivilla tietoliikenneyhteyksillä ja rajapinnoilla

Kaupunkien välinen ja kaupunkien sisäinen saavutettavuus ovat koko Suomen menestyksen tekijöitä

Toimivat yhteydet

Valtio, kaupungit ja yritykset toimivat yhdessä kestävien globaalien yhteyksien ja kilpailukykyisen tavaralogistiikan kehittämiseksi. Edistämme kuljetusten digitalisaatiota, uusien teknologioiden syntymistä ja ilmaston kannalta parhaita ratkaisuja.

Kehitämme dataverkkoja, tiedon saatavuutta ja yhteentoimivuutta tiedolla johtamisen, automaation ja robotisaation vauhdittamiseksi. Hyödynnämme kevään 2020 digiloikan kokemukset kun jatkamme digitaalisten työskentely- ja palveluympäristöjen kehittämistä. Julkisten, digitaalisten palveluiden kehittämisessä huomioidaan helppokäyttöisyys ja digitaalisen eriarvoistumisen ehkäisy.

Kaupungeilla on kullakin omat erityishaasteensa saavutettavuudessa. Kaupunkiseutujen kyky kilpailla ja säilyttää kansainvälinen asemansa ja asema maan sisäisessä kaupunkiverkostossa ovat sidoksissa saavutettavuuteen. Kestävä

liikennejärjestelmä tulee nähdä kokonaisuutena ja sitä tulee kehittää kokonaisuutena. Tämä edellyttää yhteisen tilanteen ylläpitoa ja ennakointia sekä vaikutusten arviointia yhtenäisin menetelmin.

Edistämme työssäkäyntialueiden toimivuutta ja kaupunkiseutujen saavutettavuutta esimerkiksi raideliikenteen keinoin. Kehitämme joukkoliikennettä ja edistämme kävelyn ja pyöräliikenteen toimivuutta. Varmistamme, että liikkumispalvelut ja matkaketjut toimivat käyttäjälähtöisesti ja esteettömästi, ja että kestävät kulkumuodot ovat kaikkein houkuttelevimmat tavat päästä paikasta toiseen. Ennakoimme liikkumistarpeiden muutokset yhdyskuntarakenteen kehittämisessä. Saavutamme suurimman hyödyn, kun valtio ja kaupungit käyttävät oman keinovalikoimansa mahdollisuuksia yhteistyössä. Kehitämme kumppanuutta ja sopimuksellisuutta kaupunkien kanssa vähähilisen yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän parantamiseksi.

Kaupungissa on hyvä liikkua kestävästi

Kaupungit lämpiävät uusiutuvalla energialla ja tuottavat uusiutuvaa sähköä monin eri tavoin

Jokainen kaupunki on monimuotoinen luontokaupunki

Ilmastoviisas kaupunki

Suomen kunnianhimoinen hiilineutraaliustavoite vuonna 2035 vaatii yhteistä ponnistusta. Valtio tunnistaa kaupunkien merkittävän roolin ilmastotyössä ja kannustaa kestävyysmurroksen toteuttamiseen ohjaamalla toimintaa lainsäädännöllä ja kannusteilla. Suunnitelmallisella ilmastotyöllä Suomen on mahdollista löytää ja hyödyntää vähähiilisydestä kumpuava kilpailuetu ja siten myös parantaa maamme kansainvälistä kilpailukykyä. Luonnon monimuotoisuus ja luontoekosysteemien hyvinvointi ovat elämän perusta, mutta niiden säilyttäminen ja vahvistaminen edellyttävät konkreettisia toimia. Hiilineutraalit, luontoa ja kulttuuriympäristöjä hoitavat ja hyödyntävät kaupungit ovat viihtyisiä ja terveellisiä paikkoja elää.

Keskeisimmät osa-alueet, joihin kaupunkien ja valtion välisessä yhteistyössä hiilineutraaliuteen pyrittäessä on mahdollista vaikuttaa ovat energiantuotanto, liikenne, maankäytön suunnittelu, kiertotalous ja julkiset hankinnat. Kaupungeissa on useilla

vähähiilisyden osa-alueilla edetty isoin harppauksin, mutta haasteita on yhä etenkin siirtymisessä kestävään liikkumiseen ja energiantuotantoon. Energiantuotannon rinnalla valtion ja kaupunkien on tarkasteltava energijärjestelmää kokonaisuutena. Ympäristökestävät ratkaisut, kiertotalous, energiatehokkuus ja uusiutuvaan energiaan siirtyminen sekä niihin liittyvä kehittämistyö luovat Suomelle uusia työpaikkoja ja vientimahdollisuuksia. Näihin satsataan kaupungeissa pitkäjänteisesti koko maan ilmastoedelläkävijyyden saavuttamiseksi. Tavoitellessamme hiilineutraaliutta hyödynnämme maankäytön, kaupunkisuunnittelun ja kestäväen yhdyskuntarakenteen sekä kaupungeissa syntyvien kiertotalousratkaisujen mahdollisuudet yhdessä yrityselämän kanssa. Tuemme kaupunkeja paikallisen ja alueellisen ilmastotyön innovatiivisina alustoina ja mahdollistajina.

G. Strategian toimeenpano

Kaupunkistrategia toimeenpannaan valtion ja kaupunkien välisissä kehittämissuunnitelmissa ja sopimuksissa sekä strategian painopisteitä koskevissa säädöshankkeissa. Kaupungit ja ministeriöt vastaavat kaupunkistrategian huomioimisesta ohjelmien ja hankkeiden toimeenpanossa, erityisesti kaupunkien ja valtion välisen kumppanuusperiaatteen toteutumisen osalta.

Strategian painopistealueet muodostavat toimeenpanon rungon. Välttämättömänä näkökulmana tarkemmassa toimeenpanon suunnittelussa on Covid-19-pandemiasta toipuminen ja pitkän aikavälin haittavaikutusten tunnistaminen ja torjuminen. Elpymissuunnitelmat ja kohdennetut tukitoimet valmistellaan kaupunkien kanssa vuorovaikutuksessa ja kaupunkien tarpeita kuunnellen.

Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmä, sen sihteeristö ja kaupungit valmistelevat yhdessä kaupunkistrategian toimeenpanosuunnitelman syksyn 2020 aikana. Toimeenpanosuunnitelman vahvistaa syksyllä 2020 asetettava julkisen hallinnon uudistamisen poliittinen johtoryhmä.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Yhteistyössä

—

Työ- ja elinkeinoministeriö

Ympäristöministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sisäministeriö

Valtioneuvoston kanslia

ja laaja joukko eri kokoisten, eri puolilta Suomea olevien kaupunkien edustajia suurista ja pienemmistä kaupungeista, yliopistokaupungeista, maakuntakeskuksista ja seutukaupungeista.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Snellmaninkatu 1 A

PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin 0295 160 01

vm.fi

ISBN: 978-952-367-311-3

Julkaisun pysyvä osoite on

urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-311-3